

SÜNDINUD UUED VALLAKODANIKUD

Alma Eesmaa

Johanna Jõpiselg

Luka Vainikk

Õnnitleme vanemaid!

Novembris külastati Pühalepa osavalla ettevõtteid

Vallavalitsuse, arenduskeskuse ja Hiidlaste Koostöökogu esindajad jätkavad Hiiumaa ettevõtete külastamist, et kuulda vahetult ettevõtjate muredest, rõõmudest ja tulevikuplaanidest. Pühalepa osavallas külastati 27. novembril kolme ettevõtet, et vaadata, kuidas neil läheb.

Esimesena väisati OÜd Hiiumaa Agro, kus külastajaid võtsid vastu Anette ja Sulev Matto. Hiiumaa Agro on suurim piimakarja kasvataja saarel. Lüpsvaid lehma on karjas pisut alla 300 ja noorkari 200-pealine. Hiiumaa Agro on pereettevõte. Sulev ja Hanneli Matto on süstinud loomaarmastust ka kahele tütrele Johannale ja Anettele. Johanna on lõpetanud Eesti Maaülikooli ja töötab E-Piima uues tehases. Anettel on käsil samuti Eesti Maaülikoolis magistrikraadi omandamine. Tütred on ka Agro juhatustes.

Sulev Matto sõnul oli käesolev aasta põllumehele üks halvima. „See oli kolmas põua-aasta järjest. Looduse jaoks on põud probleem – loomade toidukvaliteet on kehv ja sellevõrra on halvem ka nende tervis,“ rääkis Sulev.

Kehva aasta üleelamiseks pidi Hiiumaa Agro oma noorkarjast müüma 100 looma. „Oleme oma noorkarja koguaeg aretanud ja geneetiliselt parandanud, et järelkasv tuleks järjest parem. Sel aastal tuli ellujäämiseks müüa osa järelkasvust ja püüda olemasolevate loomadega see aasta üle elada,“ selgitas Sulev.

Hiiumaa Agro piimakari on väga hea tootlikkusega. Mattod kasvavad suurema osa loomasöödast ise. „Lüpsilehmäl on toit oluline. Nad lüpsavad kümme aastat ja peavad kasvama heades tingimustes – lüpsi-

lehma tervisega ei saa riskida,“ ütles Sulev.

Elekter arengu pidur

Ettevõtte arengu pidurina tõi Sulev välja probleemid elektriga. Neil on taluüel alajaam ja sisuliselt olemas ringtoide. See tähendab, et kui üks liin on vooluta, saab ümber lülitada teisele. Vanasti toimis süsteem kiirelt, Mattodel olid Elektrilevi Hiiumaa meeskonna kontaktid, kes taluniku kiirelt hädast välja aitasid. Nüüd käib kõik aga läbi mandril asuva juhtimiskeskuse ja sageli tuleb vooluta olla koguni viis kuni kuus tundi. Lüpsifarmis töötavad aga seadmed elektriga ja see on probleem. Mattodel on olemas küll generaatorid, aga nende tööle rakendamiseks tuleb kõik seadmed kindlas järjekorras käsitsi uuesti käivitada.

Paarsada koduspaa toodet

Hiiumaa Agrost suunduti Sarvele, kus külastati OÜd Tahe. Tahe toodab juba 14 aastat brändi Hiiuihuhooldus alt puh-
taid ja täielikult loodussõbralikke sauna ning koduspaa tooteid. Külastajaid võttis vastu ettevõtte looja Heli Hahndorf. Tahe on pereettevõte. Suvel on neil veel lisaks kolm abilist, talvel üks.

Heli sõnul oli alustades ettevõtte põhitoodang tükiseebid. „Siis tekkis meil klient, kes tahtis suuremas koguses hiiu-
maistest saunatoodetest kinkekomplekte. Saime sellest jõudu, et seebile tooteid juurde teha ja sealt hakkas kõik edasi arenema,“ rääkis Heli. Täna on Hiiuihuhoolduse tootevalikus lisaks seepidele kehakoorijad, vannivahud, mokamäärded ja palju muud. Kui palju erinevaid tooteid valikus täpselt on,

Foto: Kärolyn Kivistik

Heli ei teagi, ta arvas, et kokku paarisaja ringis. Lisaks korraldab Heli ka erinevaid töötubasid.

Talvel on Hiiuihuhoolduses rahulik (v.a jõulueelne aeg), toimub suveperioodiks ette tootmine. Heli läks oma toodetega teist aastat kaasa musta reede kampaaniaga. „Eelmine aasta läks ülihästi, sel aastal veel paremini. Kampaania töötab väga hästi,“ rõõmustas Heli. Tema sõnul kasvab ettevõtte tootmis-
maht hetkel. Samas ei soovi nad praegusest suuremaks kasvada: „Nii nagu praegu, on imetore. Suuremaks kasvamisele seab piirid ka ruumipuudus.“

Lisaks koduspaa toodetele valmistas

Heli ka käsitöölimonaaide. Limonaadide tootmine läks väga hästi, kuni tuli Ukraina sõda ja hävis tehas, millest nad pudeleid tarnisid ning tekkis taarakriis. Kriis pidi algul pikaks venima ja Heli jõudis edasimüüjatele öelda, et lõpetab tegevuse. Tegelikult kesitas see vaid mõne kuu. Heli oli sel ajal aga oma Hiiuihuhoolduse tootmisega laienenud limonaadivalmistamise ruumidesse. Limonaadi tootmist ta siiski päris nurka pole visanud. Igal kevadel valmistab ta laari mullijooki.

Heli sõnul on Hiiumaal paiknemine väiketootjale pigem positiivne: „Klientid imestavad, et me tööpoolest teeme

kõik siin kohapeal käsitsi.“ Ka palju Hiiuihuhoolduse toorained on Hiiumaalt: ürdid, taimed, mesilasvaha ja tõrv. Kõige kaugemalt tuleb seebi põhiline kookosrasv.

Hiiuihuhoolduse tooteid on võimalik soetada nende e-poest www.hiiuihuhooldus.ee, Coop Hiiumaa kaupluste kohaliku toodangu letist, suviti nende esinduspoest Heltermaa Käsitöömajast. Kogu loetelu müügikohtadest leiab samuti Hiiu Ihuhoolduse veebilehelt.

Kaluritel läheb hästi

Viimasena külastati Salinõmme sadamat ja majutust. Tuuli Tammla tutvustas, mis uuendused sadam viimastel aastatel läbinud on.

Salinõmme sadama omanik on MTÜ Paadiühistu Salinõmme, millel on kaheksa liiget. Sadama arendamist alustati 2013. aastal, mil tehti projekt Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) sadama betoonkai, slipi ja kaldakindlustuse rekonstrueerimiseks ning sadama süvenduseks. Järgvatel aastatel tehti korda puitkai, piirdeaed, poomid ja redised, rajati sanitaarruum ja soetati jäämasin kutseliste kaluritele. Lisaks ehitati sadamasse projekti toel mörakur ja paadikuur. Sel suvel valmis puhkemaja. Tammla sõnul on puhkemaja eesmärk aidata sadama kulusid tasada teenida.

Sadama arengu on MTÜ Paadiühistu Salinõmme aastatel 2013-2022 EMKFi kokku kirjutanud kuus projekti.

Tammla sõnul läheb sadamal hästi. Kalurid kasutavad seda aktiivselt ja neil on tema hinnangul 15 aasta parimad püügid.

Hiiumaa tegusad vabauhendused, vabatahtlikud ja nende toetajad said tunnustatud

Hiiumaa tublimaid vabauhendusi, vabatahtlikke ja nende toetajaid tunnustati 28. novembril Orjaku külamajas.

Konkursile esitati 25 tegusat kandidaati, kes kõik on kiitust väärt. Esitatud ettepanekuid hindas komisjon, kuhu kuulusid Hiidlaste Koostöökogu, Hiiumaa Arenduskeskuse, Hiiumaa valla, Ühendus Kodukant Hiiumaa ning Politsei- ja Piirivalvetameti esindajad.

Laureaadid on:

- Hiiumaa Kultuuri Selts – parim vabauhendus 2023;
- Hiiumaa koduta loomade turvakodu – uue-
duslik algatus/võimas tegu 2023;
- Aeliita Sinijärv – parim vabatahtlik 2023;
- Hiiumaa Jahimeeste Selts – hooliv kodanik 2023;

- Enn Kunila – kodanikuühiskonna toetaja 2023. Tunnustussündmuse korraldas Hiiumaa Arenduskeskus koos Hiidlaste Koostöökoguga, toetasid KÜSK, Hiiumaa vald ja Ühendus Kodukant Hiiumaa. Meened valmisid klaasistuudios Ideeklaas.

Foto: Kaja Hiis-Rinne

Majandusfoorumil tunnustati edukaid Hiiumaa ettevõtjaid, organisatsioone ja tegijaid

29. novembril toimus Majandusfoorum 2023, kus tunnustati 2022. aasta edukaid ettevõtjaid, organisatsioone ja tegijaid. Kõik laureaadid said tänumeene, mille valmistas Ideeklaas OÜ.

Tunnustuse said:

- Kadri Tikerpuu – Hiiumaa sõber 2022;
- Hiiu Leht – kogukonna tegija 2022;
- Hiiu Meedia OÜ – aasta alustaja 2022;
- Reigi pastoraat ja Genius Loci näitus – Hiiumaa mainekujundaja 2022;
- ÖF „Süte“ – Hiiumaa õpilasettevõtte 2022;
- ÖF „Butikk“ – Hiiumaa õpilasettevõtte 2022;
- RMK Hiiumaa Metskond – elukeskkonna hoidja 2022
- HMPK OÜ – aasta investeerija 2022;
- Tiit-Reisid OÜ – aasta tegija 2022.

Hiiumaa Ettevõtjate Liit andis välja kolm

Foto: Häli-Herta Vannas

tunnustust:

- Uus elu Viscosa kultuuritehase müüride vahel – aasta tegu 2022;
  - FIE Jaanus Jesmin – väike ja visa 2022;
  - Agu Kohari – tänukummardus 2022.
- Lisaks sellele anti üle esimene stipendium Hiiumaa noortestipendiumifondist Stiina Lepamaale. Tunnustamist toetavad Euroopa Regionaalarengu Fond, Hiiumaa vald ja Swedbank.

Vallavalitsuse istungitelt

○ Otsustati kutsuda Margus Kastein, Kalev Kotkas, Sander Kopli, Indrek Käärmees, Aivar Viidik, Indrek Ulla, Katrin Visnapuu ja Sven Nuutmann tagasi sihtasutuse Hiiumaa Sadamad nõukogu liikme kohalt. Määrata sihtasutuse Hiiumaa Sadamad nõukogu liikmeteks Raido Randmaa, Omar Jõpiselg, Marko Pruul, Meelis Pielberg ja Kadri Tikerpuu.

○ Anti nõusolek lumetõrje teenuse lepingu sõlmimiseks. Kõrgessaare Osavalla Valitsusel sõlmida leping OÜ-ga Randmäe, Metsamehe Talu OÜ-ga ja OÜ-ga Maaranna. Käina Osavalla Valitsusel sõlmida leping OÜ-ga KE-MEHH. Pühalepa Osavalla Valitsusel sõlmida leping DAGOsan OÜ-ga, Toomas Remmelkoor FIE ja Johannes Remmelkoor FIE.

○ Anti nõusolek Kärkla Osavalla Valitsusel sõlmida leping ROADLER OÜ-ga Hausma külas Surnuaia tee korrastamiseks. Lepingu maksumus ilma käibemaksuta on 12 520,00 eurot.

○ Otsustati munitsipaalasutusel Emko korraldada avatud hankemenetluses riigihanke „Traktori soetamine liisinglepinguga“ (hanke viitenumber 272677).

○ Otsustati Käina Koolil korraldada avatud hankemenetluses hange „Käina Kooli koristusteenus 2024-2027“.

○ Tunnistati riigihankes „Kärkla linna truupe rekonstrueerimise projekteerimis- ja ehitustööd“ (viitenumber 271127) edukaks pakkuja AS Tariston.

○ Kinnitati regionaalarengu meetmete 2024. aasta toetussumma jaotus: maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeede (MAT) – 261 122 eurot; kohaliku omaalgatuse programm (KOP) – 50 000 eurot; hajaasustuse programm (HAJA) – 120 000 eurot.

○ Otsustati suurendada Sadama Üürimaja OÜ osakapitali.

○ Otsustati eraldada omaosaluse fondi (TT 01800) artiklist 4500 projektide kaasfinantseeringuks 780 eurot ning suunata see Käina Huvi- ja Kultuurikeskuse tegevusala artiklile 5525. Eraldati omaosaluse fondi (TT 01800) artiklist 4500 projekti kaasfinantseeringuks 45 eurot, ning suunata see Käina Raamatukogu tegevusala artiklile 552520.

○ Kinnitati Palade Loodushariduskeskuse nõukogu koosseis: Liili Eller – Pühalepa osavalla esindaja; Antti Leigri – Palade Põhikooli direktor; Liisi Mäeumbaed – abivallavanem; Liina Lepamaa – Emmaste lasteaia Naksitrall juhataja; Kersti Lüsi – Kärkla Kooli ja Hiiumaa Gümnaasiumi õpetaja.

○ Kinnitati Kõrgessaare raamatukogu töötajate koosseis alates 01.02.2024: Kõrgessaare Raamatukogu direktor 1,0 ja Lauka Haruraamatukogu raamatukoguhoidja 0,7.

○ Kinnitati Palade Loodushariduskeskuse töötajate koosseis: juhataja 1,0; loodusõppe

spetsialist 0,75 ja koristaja 0,5.

○ Kinnitati Kõrgessaare Vaba Aja Keskuse töötajate koosseis alates 01.01.2024: juhataja 1,0; kultuuri- ja sporditöö spetsialist 1,0; ringijuht 1,0; koristaja 1,0; koristaja 1,0.

○ Kinnitati Pühalepa Vaba Aja Keskuse töötajate koosseis alates 01.01.2024: juhataja 1,0; noorsootöötaja 1,0; koristaja 1,0.

○ Kooskõlastati Hiiumaa Spordikooli struktuur ja kinnitati koosseis.

○ Moodustati Lauka Põhikooli ja Lasteaed Vigri direktori vaba ametikoha täitmiseks korraldatava avaliku konkursi läbiviimiseks konkursikomisjon.

○ Kinnitati 2024. aastaks Hiiumaa valla munitsipaalühikhariduskoolide õpilaskoha tegevuskulu arvestuslik maksumus ühe õpilase kohta kuus: Emmaste Põhikool 283 eurot; Käina Kool 298 eurot; Kärkla Kool 146 eurot; Lauka Põhikool 379 eurot; Palade Põhikool 199 eurot; Suuremõisa Lasteaed-Põhikool 571 eurot.

○ Kinnitati 2024. aastaks Hiiumaa valla kooli- ja lasteasutuste majandamiskulude, personalikulu ning õppevahendite kulu arvestuslik maksumus ühe õpilase kohta kuus: Emmaste lasteaed Naksitrallid 809 eurot; Käina lasteaed Tirtspõnni 444 eurot; Kärkla Lasteaed 422 eurot; Lasteaed Vigri 625 eurot; Palade Lasteaed 669 eurot; Suuremõisa Lasteaed-Põhikool 413 eurot.

○ Kinnitati 2024. aastaks Käina Huvi- ja Kultuurikeskuse tegevuskulu arvestuslikuks maksumuseks ühe õpilase kohta kuus (arvestusperiood 9 kuud): muusikaosakond 236 eurot; kunstiosakond 131 eurot; tantsuosakond 70 eurot; muusikaõppe lisa-aasta ja vabaõpe 236 eurot; rühmaõpe 70 eurot.

○ Kinnitati 2024. aastaks Rudolf Tobiase Kärkla Muusikakooli arvestuslik maksumus ühe õpilase kohta kuus 332 eurot (arvestusperiood 9 kuud).

○ Kinnitati 2024. aastaks Hiiumaa Spordikooli tegevuskulu arvestuslik maksumus ühe õpilase kohta kuus 86 eurot (arvestusperiood 11 kuud).

○ Kehtestati Rudolf Tobiase nimelise Kärkla Muusikakooli teenuste hinnad: kogu hoonet kasutamine 200 eurot/päev ja saali kasutamine 40 eurot/tund.

○ Kehtestati Kõrgessaare Vaba Aja Keskuse laste huvitegevuse osalemise tasud järgmiselt: robotika ring lastele üks kord nädalas Rudolf Tobiase nimelise Kärkla Muusikakooli – 12 eurot kuus inimese kohta; jalgpalli trenn lastele üks kord nädalas – 30 eurot kuus inimese kohta; kunstiring lastele üks kord nädalas – 5 eurot kord inimese kohta.

○ Otsustati anda otsustuskorras OÜ-le Elelevi kasutusse Põllu tänav T2 kinnisasjast 26,4 m² suurune osa elektriautode kiirloomispunkti

ti paigaldamiseks.

○ Anti sihtasutusele Hiiumaa Arenduskeskus luba ürituse „Hiiumaa glöfikohvikute päev“ korraldamiseks.

○ Otsustati vabastada korraldatud jäätmeveoga liitumisest seitse jäätmevaldajat.

○ Kinnitati kolm hajaasustuse programmi aruannet.

○ Seati isiklik kasutusõigus Elektrilevi OÜ kasuks Kõrgessaare alevikus asuvale Hiiumaa valla omandis olevale kinnistule ning määrata isikliku kasutusõiguse seadmise tingimused: Ninametsa tee (registriora 13518050, katastritunnus 20501:001:0290, pindala 8268 m², sihtotstarve transpordimaa 100%); isikliku kasutusõiguse esemeks on tehnovõrk – 0,4 kV pingega elektrimaakaabelliin; isikliku kasutusõiguse ala pindala on ca 19 m².

○ Seati isiklik kasutusõigus Enefit Connect OÜ kasuks Hellamaa külas asuvale Hiiumaa valla omandis olevale kinnistule ning määrata isikliku kasutusõiguse seadmise tingimused: Hellamaamäe bussipeatus (registriora 2719250, katastritunnus 63901:001:1136, pindala 97 m², sihtotstarve transpordimaa 100%); isikliku kasutusõiguse esemeks on tehnovõrk – uus side maakaabelliin ja side jaotuspunkt; isikliku kasutusõiguse ala pindala on ca 6 m².

○ Seati isiklik kasutusõigus Eesti Lairiba Arenduse SA kasuks Hellamaa külas asuvale Hiiumaa valla omandis olevale kinnistule ning määrata isikliku kasutusõiguse seadmise tingimused: Hellamaamäe bussipeatus (registriora 2719250, katastritunnus 63901:001:1136, pindala 97 m², sihtotstarve transpordimaa 100%); isikliku kasutusõiguse esemeks on tehnovõrk – uus side maakaabelliin ja sidekaev; isikliku kasutusõiguse ala pindala on ca 7 m².

○ Otsustati algatada Tammistu külas Aasa kinnisasjal asuva eratee avalikuks kasutamiseks määramise menetlus ja seati Hiiumaa valla kasuks isiklik kasutusõigus kinnisasjale avaliku kasutamise tagamiseks.

○ Otsustati algatada Laasi külas Tammetalu kinnisasjal asuva eratee avalikuks kasutamiseks määramise menetlus ja seati Hiiumaa valla kasuks isiklik kasutusõigus kinnisasjale avaliku kasutamise tagamiseks.

○ Määrati Kalana külas asuva Putkaste metskond 33 katastriüksuse uueks lähiaadressiks Kalurikoja metskonn ja Tubala külas asuva Kärkla metskond 34 uueks lähiaadressiks Kapasto metskonn.

○ Otsustati anda nõusolek Hiiumaa vallas Tilga külas asuva Orava kinnisasja jagamiseks kolmeks iseseisvaks katastriüksuseks: Orava, sihtotstarve maatulundusmaa 100%; Pääsuke, sihtotstarve maatulundusmaa 100%; Kuldnoke, sihtotstarve maatulundusmaa 100%.

○ Anti nõusolek Orjaku külas Männi kinnis-

asja jagamiseks ja määrati uued katastriüksuste lähiaadressid ja sihtotstarbed: Männi, sihtotstarve elamumaa 100% ja Ordi, sihtotstarve maatulundusmaa 100%.

○ Anti nõusolek Meelste külas Lepmetsa kinnisasja jagamiseks ja määrati uued katastriüksuste lähiaadressid ja sihtotstarbed: Lepmetsa, sihtotstarve maatulundusmaa 100%, Koiduhaldja, sihtotstarve maatulundusmaa 100%.

○ Määrati Kõpu külas asuva Mihkli katastriüksuse uueks lähiaadressiks Kuukivi.

○ Määrati Kõpu külas asuva Vana-Roosaku uueks lähiaadressiks Pääsu.

○ Anti nõusolek Nurste külas Kuigu kinnisasja jagamiseks kaheks iseseisvaks katastriüksuseks: Kuigu, sihtotstarve maatulundusmaa 100% ja Sopiroom, sihtotstarve maatulundusmaa 100%.

○ Otsustati muuta Tagukülas asuvate Muro-maa ja Astri kinnisasjade vahelist piiri.

○ Otsustati anda nõusolek Hiessaare külas Niidi kinnisasja jagamiseks ja määrati uued lähiaadressid ja sihtotstarbed: Niidi, sihtotstarve maatulundusmaa 100% ja Orava, sihtotstarve maatulundusmaa 100%.

○ Anti nõusolek Palli külas Ranna kinnisasja jagamiseks ja määrati uued lähiaadressid ja sihtotstarbed: Ranna, sihtotstarve maatulundusmaa 100% ja Riisika, sihtotstarve maatulundusmaa 100%.

○ Otsustati anda nõusolek Sääre külas Marilehe kinnisasja jagamiseks ja määrati uued lähiaadressid ja sihtotstarbed: Marilehe, sihtotstarve elamumaa 100%; Haigru, sihtotstarve elamumaa 100%; Haha, sihtotstarve elamumaa 100%; Auli, sihtotstarve elamumaa 100%; Merikotka, sihtotstarve elamumaa 100%; Kajak, sihtotstarve elamumaa 100%; Koskla, sihtotstarve elamumaa 100%; Varese, sihtotstarve elamumaa 100%; Marilehe tee, sihtotstarve transpordimaa 100%.

○ Anti nõusolek Kömmusselja külas asuva Putkaste metskond 56 kinnisasja jagamiseks kaheks iseseisvaks katastriüksuseks ja määrati uued lähiaadressid ja sihtotstarbed: Putkaste metskond 56, sihtotstarve maatulundusmaa 100%; Putkaste metskond 293, sihtotstarve maatulundusmaa 100%.

○ Anti projekteerimistingimused Reigi külas Oja maaüksusele elamu püstitamiseks.

○ Otsustati anda projekteerimistingimused Suuremõisa külas Õppehonne maaüksusele üksiklamu püstitamiseks.

○ Otsustati anda projekteerimistingimused Mudaste külas Metsiku maaüksusele elamu püstitamiseks.

○ Anti projekteerimistingimused Kalana külas Korbi, Hauka ja Kulli maaüksuste detailplaneeringus määratud krundijaotuse ning liikluskorralduse täpsustamiseks.

Kindlustunde eelarve

Hiiumaa valla 2024. eelarve projekti kiitis vallavalitsus 29. novembril heaks ning andis selle volikogule üle. Selle aluseks on 19.10.2023 vastu võetud uuendatud valla arengukava ja eelarvestrateegia. Eelarve lähtetingimusteks oli planeerida omatulude maht vähemalt 2023. a tasemel; planeerida majandamiskulud maksimaalselt 2023. a tasemel; põhitegevuse tuleml peab olema vähemalt 12%.

Eelarve kogumaht on 27,5 miljonit eurot. Nii nagu eelarvestrateegias kavandatud. Sealjuures põhitegevuse tuleml on 12,2 protsenti. Tugev tuleml, mis annab kindlust, et tuleme võetud ja võetavate kohustustega ka edaspidi toime.

Põhinäitajad

Põhitegevuse tulude maht on eelarve projektis on 22 082 165 eurot, põhitegevuse kulude maht on 19 384 180 eurot. Seega 2,7 miljonit ületavad põhitegevuse tulud kulusid.

Investeermistgevus kokku on eelarves kavandatud 3 538 595 eurot. Laenu võtab vald 2,8 miljonit ning tasub varasemaid kohustusi 2 miljoni ulatuses. Laenude teenindamise aastane kulu on 680 000 eurot, arvestusega, et aasta keskmine Euribor on 3,5%.

Peamine tuluallikas on üksikisku tulumaks. Kui maksutulud annavad 2/3 põhitegevuse tuludest, siis tulumaks maksudest omakorda 97%.

Näiteks haridus- ja sotsiaalse majandustegevusest laekub eelarvesse 400 000 eurot ehk alla 2% põhitegevuse tuludest. Hiiumaa on lapse- ja peresõbralik omavalitsus, kus omavalitsus kannab suure-

ma osa kuludest. Lasteaia kohatasu 45 € kuus on riigi madalamaid ning toiduraha kulud katab täielikult vald. Samuti oleme teadlikult võimalikult taskukohasena hoidnud huvikoolide kuutasud.

Asutustest teenivad enam omatulu Hiiumaa Sotsiaalkeskus (seda paljuski riigi poolt tasutud teenuste pakkumise tõttu), vabaajakeskus Tuuletorn ja Hiiumaa Spordikeskus.

Põhitegevuse kuludest suurima osa moodustavad personalikulud – 60%. Oluline mõjutaja on alampalga tõus 820 euron. Samuti õpetajate palga alammäär tõus, kuna sellega on seotud ka alushariduse õpetajate ning tugispetsialistide töötasud, mis kaetakse täielikult valla eelarvest.

Valdkonniti on suurima osakaaluga haridus – 45%. Sotsiaalne kaitse ja kultuur moodustavad vastavalt 16 ja 15%.

Prioriteedid

Lisaks mainitutele on volikogule üle antud eelarves suuremad muudatused huvikooli õpetajate palgamäärades alates uuest õppeaastast. Valla suund väärtustada haridust ehk tekitada motiveerivad palgavahed erialase kvalifikatsiooniga ning selleta töötaja vahel. Kärkla Muusikakoolis ja Käina Huvi- ja Kultuurikeskuses tegutsevas Käina Kaunite Kunstide Koolis see muudatus sisse viiakse. Spordikoolis on juba palgaastmestik, mis lähtub treeneri kvalifikatsioonist. Sama süsteem on välja töötatud noorsootöös.

Palgatõusude osas ongi prioriteedid haridus- ja sotsiaalvaldkond.

Sotsiaalvaldkonnas tõuseb märkimisväärselt hooldajatoetus. Käesoleva aastaga võrreldes selgelt enam vahendeid on kavandatud ka teehoolduseks ning mittetulundusliku tegevuse toetuseks.

Investeeringud

Suuremad investeeringud eesootaval aastal on Käina kultuurikeskuse renoveerimine ja üürimaja rajamine Kõrgessaarde. Mõlemad saavad teoks suuresti toetusrahade toel. Üleujutusmeetme toel uuendame Kärklas truube ning KIK-ist (Keskkonnainvesteeringute Keskus) oleme taotlenud toetust Suuremõisa katlamaja uuendamiseks. MATA (Maakonna arengustrateegia elluviimise toetusmeede) toel rekonstrueerime Sadama tänava Kärklas. Kultuuriministeeriumi toetuse abil valmib Paluküla tervisraja juurde olme- ja teenindushoone.

Loomulikult on aus, et kõik soovid ja unistused ei ole eelarvesse mahtunud. Küll aga annab eelarve kindlust. Et vaatamata välismõjudele ning hinnatõusule saab Hiiumaa vald oma eelarvega hakkama. Me ei pea majanduslikust toimetulekust (või siis toimetulematusest) lähtuvalt kiirustades kärpeid ja struktuurseid muudatusi tegema. Muudatused, olemaks tõhusamad, on samuti vajalikud, ent seda tuleb teha rahulikult ja läbimõeldult. Meil on see võimalus.

HERGO TASUJA

Hiiumaa vallavanem

Osavallakogud kui piirkondlikud mõttekojad

Osavaldade eesmärk on kohaliku initsiatiivi ja identiteedi hoidmine, piirkonna elanike kaasamine kohaliku elu küsimuste otsustamisse. Viimase ehk kaasamise üks konkreetne väljund on osavallakogu, kuhu kuuluvad erinevate sidusgruppide esindajad.

Osavallakogu pädevuses on näiteks arvamuse andmine osavallas asuva vallavara valitsemist puudutava otsuse kohta. See hõlmab taristu ja kinistute müümist või välja üürimist.

Hiiumaa Vallavolikogu muutis septembrikuus osavaldade põhimäärust. Sealhulgas osavallakogu koosseisu ning selle moodustamise põhimõtteid.

Alates 1. jaanuarist 2024 jõustuva määrase järgi kuuluvad osavallakogusse:

- kaks selles osavallas elavat valimistel enim hääli saanud kandidaati;
- vallas registreeritud ja piirkonnas tegutsevate

ettevõtjate esindaja, kelle nimetab ning vajadusel kutsub tagasi Hiiumaa Ettevõtjate Liit;

- osavallas registreeritud ja tegutsevate küla- või asumiseltside esindajad, kelle nimetab ning vajadusel kutsub tagasi seltsi üldkoosolek;
- osavallas elavate noorte esindaja, kelle nimetab ning vajadusel kutsub tagasi Hiiumaa Noortevolikogu;
- osavallas elavate eakate esindaja, kelle nimetab ning vajadusel kutsub tagasi Hiiumaa Pensionäride Ühendus.

Osavallakogu liikmeks võib olla isik, kelle elukoht on rahvastikuregistri järgi osavallas ja kes on andnud kirjaliku nõusoleku osavallakogu töös osalemiseks.

Sellest tulenevalt saatis vallavalitsus kirja katusorganisatsioonidele, et nad esitaks esindajad

osavallakogudesse. Sealjuures võib volitada täna seid sihtgrupi esindajaid jätkama kui nime-tada uusi.

Samuti ootame küla- ja asumiseltside esindajate nimetamist.

Võrreldes varasemaga on ettevõtjate, noorte ja eakate esindajatel konkreetne side maakondliku katusorganisatsiooniga, mis tagab tõhusama infovahetuse ja osavallakogu liikmele seljataguse esindatavate näol. Seltsidel on aga senisest suurem võimalus kohalikel teemadel kaasa rääkida, kuna seni valiti üks esindaja kõiki osavalla seltse esindama. Nüüd võib iga piirkondlik ühendus esindaja osavallakogusse saata.

Küsimused ja info esindajate kohta tuleks saata kas valitsus@hiiumaa.ee või osavalla meiliaadressile.

Uuel aastal muutub maakonnaliini bussides sõit tasuliseks

2024. aastal muutub 20–62-aastastele reisijatele bussisõit Hiiumaa maakonnaliinidel tasuliseks. Täpsem kuupäev, mis ajast tuleb pileti eest maksta hakata, selgub pärast sellekohase määrase allkirjastamist.

Muudatuseks valmisolekuks soovitame välja otsida või soetada sõidukaardi. Kui see on isikustatud, piisab neil, kes vanusest tulenevalt saavad tasuta sõita, bussi sisenedes selle valideerimisest ehk „piiksutamisest“. Ka neil, kes on ühistranspordiseaduse mõttes tasuta sõitjad (teatud puudega isikud jmt), piisab isikustatud sõidukaardi valideerimisest.

Tasulise sõidu pileteid kavandatakse kaht liiki:

- Bussist sularaha või pangakaardiga tasudes on võimalus osta paberkaardil ühe sõidu pileti, mis maksab 2 eurot.

- Elektroonilise pileti saab osta, kui pileti ostuks on sõidukaardile ehk ühiskaardile eelnevalt raha kantud:
  - üksikpilet 1.50 eurot kehtib ostmise hetkest 1,5 tunni jooksul, annab õiguse alates esimese sõidu valideerimisest sama piletiga siseneda 90-minuti jooksul mistahes järgmistesse maakonnaliini bussidesse ja sõita liini lõpuni;
  - ühe päeva pileti 4.50 eurot kehtib sõitudeks 24 tunni jooksul alates esimesest valideerimisest;
  - perioodipilet ehk 30 päeva pileti kehtib esimese sõidu valideerimisest 30 päeva.
- Elektroonilise pileti ostmiseks on loomisil ka üle-eestiline piletimüügikeskkond, millest teavi-

tame täiendavalt.

Sõidukaardile saab raha kanda:

- veebilehe pilet.ee vahendusel;
  - bussis bussijuhile sularaha andes;
  - müügipunktis, nt Hiiumaa Selveri infoletis.
- Isikustada ehk isikukoodiga siduda saab veebilehel pilet.ee või Ridango infoliinile 611 8000 helistades. Isikustamisel saab tasuta abi raamatukogudest ja sotsiaaltöötajatelt. Selveri infoletis isikustades tuleb arvestada üheeurose teenustasuga.
- Ühiskaardi ja piletitega seotud küsimustes annab uuest aastast 24 h nõu Ridango infoliin, tel 611 8000.
- Täiendav info Hiiumaa transpordikorraldusest ühistranspordispetsialistilt Piret Sedrikult, tel 505 5593.

Hiiumaa valla üldplaneeringust

Hiiumaa valla uus üldplaneeringu eelnõu sai kevadel avalikkusega läbi räägitud. Hetkel toimub veel esitatud ettepanekute ja arvamuste läbitöötamine ning planeeringu põhilahenduse koostamine.

Täna seks oleme läbi käinud ehituskeeluvööndiga seotud teemad. Keskkonnaametiga on dialoog veel pooleli, kuid üldplaneeringus oleme ehituskeeluvööndi vähendamise ettepanekute kõrvale lisanud ka keeluvööndi suurendamise ettepanekud. Loodame nende abil jõuda Keskkonnaametiga ühisele arusaamisele lähemale. Lisaks oleme üle vaadanud väljakujunenud ehitusjoo-ne asukoha Kärklas ning täpsustanud seda lähtuvalt hoonestuse paiknemisest eelkõige Nuutri ja Liiva jõgede kallaste suhtes.

Sadamates erinevate teenuste pakkumise võimaldamiseks oleme jaganud sadamade kaheks ning pakkunud välja võimaliku arendatava mahu, mis aitaks tuua sadamatesse tegevuste mitmekesisust. Väiksematele väiksem, suurematele sadamatele suurem maht. Nende baasil saaks Keskkonnaamet hinnata mõjude ulatust ning loodame saada nende sadamatele ehitusõiguse ilma vajaduseta detailplaneeringuid koostada.

Mitmeid arutelusid on peetud metsade majandamise teemal. Otsime sobivat sõnastust, mis oleks üheselt mõistetav ja majandamisel kergesti kontrollitav (sh Keskkonnaameti automaatsele tuvastussüsteemile) ning aitaks täita rohevõrgustikule ja väärtuslikele metsamaastikele seatavaid eesmärgi. Veidi vaja veel pingutada, et see teema paika saada. Peamiselt on küsimusi tekitanud meie soov seada planeeringuga piirang rohevõrgustiku aladel lageraie lankidele 2 ha ja väärtuslikes metsades 0,3 ha ning metsa uuendamisele seatavad nõuded, enne kui uue lageda ala kõrvale võib raiuda.

Oleme planeeringusse lisanud pärandkultuuri objekte ning täpsustanud olemasolevate tuletõrje veevõtukohtade asukohti ja hetkeolukorda.

Lisaks on selgunud, et uute 110 kV elektriliinide rajamiseks on vajalik koostada riigi eriplaneering, mille protsess peaks kulgema paralleelselt üldplaneeringuga. See ootab algatamist.

Riik on vahepeal teada andnud, et alates 2027. aastast kaovad ära riigikaitse eesmärgil seni kehtivad kõrguspiirangud, mis on piirangud maismaale elektrituulikute püstitamist. Lisaks on ellu kutsutud kohalike omavalitsuste võimestamise meede roheinvesteeringute tegemisel, millega soovitakse kaasa aidata ja kiirendada tuulikute kavandamisega seotud tegevusi. Hiiumaa on sihtpiirkondade seas, kellelt oodatakse selle teemaga tegelemist. Selle meetme toel plaanime üldplaneeringu juurde tellida lisauuringu, millega selgitatakse välja võimalikud tuulikuparkide arenduseks sobivad alad ning mittesobivad piirkonnad. Uuringus lähtutakse maakonnaplaneeringus seatud tingimustest ja võetakse aluseks hiljuti koostatud linnustiku uuring, viimased andmed looduskaitse piirangutega jm asjakohased tegurid. Lisaks uuritakse Elektrilevilt liinivõrgu uuendamise plaanidest lähitulevikus ning võimalike võimsuste liitmise mahtu. Uuringuga võime jõuda maakonnaplaneeringus kehtestatud arendusaladele lisapiirkondade leidmiseni, kuid võime jõuda ka tulemuseni, mille kohaselt pole mõtet Hiiumaal selle teemaga edasi tegeleda.

Tähelepanu vajavad veel väärtuslikud põllumaad, pääsud kallasrajale (kas tihe-dus piisav), Kõrgesaare tiheasustusalapiiri muutmise ettepanek, ehituslik kultuuripärand (väärtuslikud üksikobjektid). Kui kõik sujub ning suuri takistusi kooskõlastamistel ei teki, loodame kehtestamiseni jõuda hiljemalt 2025. aasta suveks.

Enne üldplaneeringu vastuvõtmist toimub veel eelnõude kooskõlastamine ja arvamuse küsimine.

Üldplaneeringu materjalid leiab Hiiumaa valla kodulehe (vald.hiiumaa.ee) esimeselt lehelt rubriigist „Hetkel tähtis“.

KAIRE NÕMM
arhitekt

Hiiumaa vallavalitsuse personalispetsialist on Hanna Demus

Detsembris alustas Hiiumaa Vallavalitsuse personalispetsialistina Hanna Demus, kes on Kärddla Ühisgümnaasiumi vilistlane ja omandanud kõrghariduse Tal-Techis rahvusvaheliste suhete erialal. Hanna on töötanud kaheksa aastat rahvusvahelises ettevõttes. Suvel otsustas Hanna koos oma perega kolida tagasi kodusaarele. Töökuulutust nähes teadis Hanna kohe, et see on suurepärase võimalus. „Minu eesmärk on aidata luua positiivset ja toetavat töökeskkonda, kus iga töötaja saab areneda ja panustada ühise eesmärgi saavutamisse,“ kirjeldab Hanna.

Vabal ajal meeldib Hannale tennist mängida. „See on minu jaoks mitte ainult füüsiline tegevus, vaid ka võimalus vaimseks puhkuseks,“ lisas Hanna.

Arendusspetsialistina alustas Mihkel-Emil Mikk

Mihkel-Emil on sündinud ja kasvanud Kärddlas. Peale Kärddla Ühisgümnaasiumi lõpetamist siirdus Kunstiakadeemiasse, kus omandas kõrghariduse tootedisaini erialal.

Mihkel-Emil on töötanud oma disainistuudios, kus tegeles mitmekülgsete projektidega. Samuti on ta olnud Kunstiakadeemias tootedisaini õppekava juht. Hiiumaa vallavalitsusesse arendusspetsialistina tegutsemine annab Mihklile võimaluse anda oma panus kogukonna arengusse. „See töö annab mulle võimaluse rakendada oma oskusi ja teadmisi, et aidata kaasa kohaliku piirkonna arengule ja paremale tulevikule,“ lisas Mihkel.

Vabal ajal meeldib Mihklile jalgrattasõit ja merel käimine. „Armastan veeta aega merel, leian seal rahu ja inspiratsiooni,“ kirjeldas Mikk.

Südames sündinud lapsed

Iga laps peaks kasvama kodus, oma pere keskel, sest iga laps vajab hoolt ja armastust, kindlat inimest enda kõrval ning turva- ja kuuluvustunnet.

Eestis kasvab asendus- ja perekodudes (endise nimega lastekodudes) 750 last, kelle jaoks ei ole hetkel veel sobivat hoolduspere. Need on lapsed, kes ei saa erinevatel põhjustel kasvada enda bioloogilises perekonnas. Need lapsed vajavad armastust ja kodusoojust, mida saab neile pakkuda hoolduspere kas ajutiselt (kuni sünnipere suudab taas lapse eest hoolt kanda) või siis kuni lapse täiskasvanuks saamiseni.

Kõik lapsed vajavad oma ellu üht turvalist täiskasvanut, keda usaldada. Pered, kes võtavad enda ellu ja südamesse teistest vanematest lapse, peavad olema oma otsuses kindlad. Seda aitab tagada Sotsiaalkindlustusameti poolt läbi viidav esmavestlus, hindamine ning koolitused. Hoolduspere vanem on lapsele nagu ema või isa, kes samal ajal toetab lapse huvist ja vajadusest lähtuvalt tema sidet bioloogilise pere ja teiste lähedastega. On reegel, et lapsele otsitakse peret, mitte perelele ei valita lapsi.

Kui kasuvanemluse teema sind puudutab, uuri lisa www.hoolduspere.ee, samuti võid pöörduda otse Sotsiaalkindlustusameti või laste heaolu spetsialisti poole.

Hiiumaa Noortevolikogu osaluskohvik

17. novembril leidis Hiiumaa Pruulikoja Restos aset Hiiumaa Noortevolikogu osaluskohvik „Mina keskkonna saadikuna Hiiumaal“. Osaluskohvik on meetod, kus arutelulaua ümber kogunevad noored, ametnikud ja otsustajad, et leida aktuaalsetele probleemidele üheskoos lahendused ning arutada, millises suunaks peaksime parema tuleviku nimel liikuma.

Tänavusest Hiiumaa Noortevolikogu osaluskohvikust võtsid osa õpilased Käina Koolist, Kärddla Koolist, Hiiumaa Gümnaasiumist, Emmaste Põhikoolist, Palade Põhikoolist ja Lauka Põhikoolist. Otsustajatest olid kaasatud vallavanem Hergo Tasuja, vallavalikogu esimees Anu Pielberg ja abivallavanem Liisi Mäeumbaed.

Arutelu alla võeti neli erinevat teemat:

1. Roheline saar Hiiumaa? Kas tulevik või argipäev? (Lauajuhiks Anne-Ly Torstensson SA Hiiumaa Arenduskeskusest)
2. Kas Hiiumaa prügimajandus on efektiivne? Kuidas saan mina igapäevaselt panustada, et tekiks vähem jäätmeid? (Lauajuhtideks Tambet Toomemäe Hiiumaa jäätmejaamast ja Kadri Aljas Hiiumaa valla jäätmespetsialistina)
3. Mina kui keskkonnahoidja – koolis, kodus ja tööl. (Lauajuhiks Kirsti Villard MTÜ Viscosa Kultuuritehas)
4. Mets kui Hiiumaa varandus või koorem? (Lauajuhtideks Karin Poola Palade Loodushariduskeskuses ja Andres Miller Keskkonnaametist)

Arutelude tulemusel selgus, et Hiiumaa noored seostavad rohelist Hiiumaad ener-

giasäästlikkuse ja loodussõbralikkusega. Hiiumaal on kättesaadav puhas toit/vesi ning prügimajandus on korraldatud efektiivselt. Peame kohalikul tasandil väärtustama rohkem meid ümbritsevat merd ning metsa.

Noored töid ühtlasi välja, et üldiselt on Hiiumaa prügimajandusega hästi, sh kodustes majapidamistes sorteeritakse kastsüsteemiga. Siiani on aga noorte jaoks murekohaks prügi maha viskamine – hoolimatus, oskamatus sorteerida ning teadmatuse, mil- line on prügi tagajärg loodusele. Hiiumaa ning muude piirkondade jaoks on suurimateks probleemideks olmeprügi ning biojäätmete eraldamine ning tekstiilijäätmete ja vanade rehvide üleküllus. Olulise murekohana selgus, et noorte jaoks ei ole selge, kuidas täpselt pakendite sorteerimine ning biojäätmete kompostimine käib.

Mida saavad noored aga ise ära teha, et meie looduskeskkond oleks hoitud?

- Mõjutada eakaaslaste sotsiaalmeedia teel (noorelt noorele info jagamine), sealjuures on aga oluline spetsialistide kaasamine, et ei jagaks valeinfot.
- Olla ise eeskujuks, sh informeerida enda vanemaid ning suunata teisi õigesti käituma.
- Tarbida vähem ning toimetada igapäevaselt nõnda, et oma tegudel oleks väiksem jalajälg loodusele.
- Osaleda KOV valimistel ning valida inime- ne, kes kannab olulisi väärtusi.
- Uurida, milliseid võimalusi oma piirkond pakub, sh kus asuvad pakendikonteinerid.
- Suunata koolis õpetajaid arutlema kesk-

konnahoiu teemadel.

Hiiumaa noored näevad meie metsa mitmekesise keskkonnana, mis pakub privaatsust, ilu ja rahuolu. Noored tajuvad, et Hiiumaa metsades toimub ülemäära raiumist ning meil on mitmeid eraomanikke, kes metsa ei austa ja selle eest hoolt ei kanna. Aina enam väärustavad noored ka enda maa omamist ning selle hoidmist perekonnas.

Hiiumaa Noortevolikogu osaluskohvik viidi läbi tänu noorte osaluse fondi (Eesti Noorteühenduste Liit ja Haridus- ja Teadusministeerium) vahenditele.

Vallavalitsus tunnustas kaunite kodude rajajaid

23. novembril tunnustas vallavalitsus kolme Hiiumaa kauni kodu esindajat konkursi „Eesti kaunis kodu 2023“ raames.

„Kauni kodu konkursi komisjonis osalemine on üks meeldivamaid tööülesandeid,“ ütles Hiiumaa vallavanem ja kauni kodu komisjoni liige Hergo Tasuja. Tema sõnul nõuab tagasihoidlikul hiidlasel julgust avada oma kodu ukseks ja lasta võõrad sisse, samas on see külastajatele meeldiv ja inspireeriv.

Tasuja lisas, et kauni kodu konkursil osalejad on eeskujuks ja innustajaks kõigile teiste-

le koduomanikele – kasvõi Hiiumaa valla sotsiaalmeedia kanalites oleva fotogalerii kau- du saavad sellest sajad ja sajad osa.

„Mõeldes ühele tänavusuvisele kodukülastusele, on see ka omavalitsusele innustu- seks. Tolles vestlusel tõi peremees esile isik- likke tähelepanekuid avalikust ruumist ning olen aus, et eks meilgi on arenguruumi,“ üt- les Tasuja.

Külaliikumine Kodukant ütleb, et kuniks elavad külad, elab Eestimaa. „Seda võib ka nii võtta, et kuniks meie kodud on hoitud ja kor-

ras, elab Hiiumaa,“ tõdes vallavanem.

Presidendi tunnustuse pälvimid sel aastal Birthe ja Taavi Liivandi kodu Tubala külas, Urve Harjaku kodu Kärddlas ning Ulve Oa- go kodu Käinas.

Tänuüritusel astusid üles Kärddla Lasteaia lapsed toreda kontserdiga.

Aitäh kõigile, kes kodusid konkursi- le esitavad – see on kiiduväärt oskus, mär- gata ilu meie ümber. Aitäh, kes osalesid ja olid valmis külalised oma kodu ja koduaeda laskma.

Eesti teadlased uurivad: millist tarka ühiskonda vajavad eakad maakohtades?

Eesti elanikkond pole kunagi olnud nii vana kui täna ning vanemas eas inimeste osatähtsus üha kasvab. Maapiirkondades peame arvestama ka vähesemate inimeste ja hõreda asustusega. Peame ühiskonnana õppima, kuidas selliste ühiskondlike muutustega targalt kohaneda. Neist suundumustest ajendatuna on käimas 5-aastane teadusprojekt, milles uuritakse, kuidas kujundada tarka ühiskonda ja luua uusi lahendusi maakotade ja eakamate inimeste vajaduste järgi. Teadustöö sel teemal toimub Tartu Ülikooli geograafia osakonna eestvõttel ning koostöös TalTechi ja Tallinna Ülikooliga. Projekti on kaasatud neli Eesti omavalitsust: Hiiumaa vald, Toila vald, Rõuge vald ja Paide linn.

Targale ühiskonnale sisu loomine toimub sageli digilahenduste kaudu. Need omakorda arendatakse enamasti välja suurematel linnade ja digimaailmas kiiremini kohanevate inimeste järgi. Ebavõrdsus on juba praegu nii linnade sees kui ka regionaalselt suur. Uuen-dustest ja digilahendustest kõrvale jäämine võib seda veelgi kasvatada. Tiheda asustusega linnade kohta on rohkem andmeid, mida analüüsides leiab erasektor lihtsamini üles uute teenuste vajaduse. Kui on rohkem kasutajaid, siis on ka uued nutilahendused kasumlikumad. Kokkuvõtteid ei otsi aga ainult erasektor, see puudutab ka riigi ja omavalitsuse teenuseid ning kogukondlikke lahendusi.

Nii teamegi palju edulugusid nn targast linnast. Vähem on teada sellest, milliseid tarku lahendusi vajavad väiksemad kohad ja mis

muudaks maakotade eakama elanikkonna elu paremaks. Palju tarkust on vaja ka selleks, et uue olemasoleva tehnoloogiaga kohaneda või siis kohandada tehnoloogiat nõnda, et seda saaks kasutada senisest suurem osa elanikkonnast. Et nutikad lahendused jõuaksid kõigini, ongi vaja nende disainimisel arvestada eri kohtade spetsiifikat ning erinevas eas inimeste eelistusi. Just maakohad ja eakamad inimesed võiksid öelda välja oma vaate, kas „digi“ võrdub „tark“ ning kus ühiskonnas tervikuna peaks olema digitaalse ja muu asjaajamise hea tasakaal. Mõned targad lahendused on juba kasutuses just Eesti maakotades ning sellest saaks õppida ka linnad.

Selle aasta lõpus toimuvad uurimisprojekti raames esimesed kohtumised inimestega, kes oma igapäevatoos eakama elanikkonnaga ja nutilahendustega kokku puutuvad. Järgmisel aastal kaasatakse uuringusse Hiiumaal, Toilas, Rõuges ja Paides grupp eakaid (15-20 inimest igas kohas), valmistatakse koostööte ja viiakse läbi õppimisele suunatud digilahenduste katsetus tahvelarvutite abil. Et uuringuga seotud tegevusi täpsemalt tutvustada, toimub uue aasta alguses igas kohas sissejuhatav seminar ning eakate uuringusse kutsumine toimub kevade jooksul. Ühine digilahenduste õppimine ja järelproovimine on plaanis 2024. aasta sügisel. Teadlased koguvad infot selle kohta, milliseid tarku lahendusi eakamad inimesed maapiirkondades ja väiksemates asulates vajavad ning kuidas toimub uute lahenduste omaksvõtmine.

Uurimistöösse on kaasatud Tartu Ülikooli inimgeograafid (Kadri Leetmaa projektijuhi-na, Bianka Plüschke-Altöf, Ingmar Pastak) ja psühholoogid (Triin Liin), Tallinna Ülikooli sotsiaalse innovatsioon teadlased (Katri-Liis Lepik, Kadri Kangro), Tallinna Tehnikaülikooli IT-valdkonna (Tanel Tammet) ja kesk-konnakorralduse (Helen Sooväli-Sepping) teadlased. Lähiaastatel on sel teemal valmi-mas doktoritööd (Mariia Bochkova, Triin Kü-bar) ja mitmed magistri- ja bakalaureusetööd (Mari Kirss, Agnes Rosenberg jt).

Projekti hilisemates etappides (aasta-tel 2025–2027) saavad uurimistulemusi tar-ga maakoha või väikelinna kujundamiseks kasutada kõik Eesti omavalitsused. Info on kasulik ka ettevõtjatele, et oma tarkade la-henduste äriplaanidega jõuda suurtest lin-nadest kaugemale. Tutvustame uurimis-tulemusi laiemalt üle Eesti ning Eestilt saa-vad õppida ka teised riigid.

Ootame põnevat koostööd. Uurimispro-jekti täpsemate plaanide kohta võib juba praegu küsida projekti vastutavalt teadlaselt Kad-ri Leetmaalt (TÜ inimgeograafia kaasprofes-sor; tel 55694019, email: kadri.leetmaa@ut.ee).

KADRI LEETMAA
projektijuht

INGMAR PASTAK
Hiiumaal toimuva
uurimistöö koordinaator

Väike tagasivaade Kõrgessaare Raamatukogu tegemistest

Tõeliselt toredad talveilmad viivad mõtted pühadele ning lõppevale aastale.

2022. aasta oli raamatukogude aasta – siis küsiti valdavalt, et mis ja millal toimub, kes külla tuleb? Sel aastal on vist kõige roh-kem küsitud – ega teid ometi kinni ei pan-da? Kas ikka kõik jääb alles? Jäate ikka iga päev lahti või ainult mõni päeva nädalas? Hiiumaal on raamatukogudega väga hästi läinud. Tõsi, 1. veebruarist kaob Kõrges-saare Raamatukogu koosseisist Kõpu tee-ninduspunkt. Lugejaid lihtsalt napib ja kes ise ei saa Kõrgessaares käia, saab kodulae-nutuse tellida.

Näitusi on sel aastal raamatukogus ol-nud seitse ja kaheksa pannakse üles 13. detsembriks 2023. See on Kadi Kuremaa illu-stratsioonide näitus, mis kestab jaanuari keskpaigani.

Suurima külastuste arvuga oli tekstiili-kunstnike Ainikki Eiskopi, Ehalill Halliste, Aet Ollisaare ja Marilyn Piirsalu Hiiumaa kodukohvikute teemaline näitus „Kohvi.

Paus“ – 154 külastajat. Alla saja külastaja-ga järgnesid (igal aastal oodatud) Lauka la-pimutid ning Tiitu Sootsi fotonäitus. Rõõm on tõdeda, et ka mandriinimesed leiavad meid näitusepaigana üles – Tallinna Stuudio 14 oma Teddy karude näitusega rõõ-mustas nii lapsi kui täiskasvanuid.

Kõik ei toimu raamatukogus, palju te-gevusi toimub just raamatukogust väljas-pool koos teiste asutustega. Emakeelepäe-va tähistasime lasteaias Vigri, kus osalesid kõik lasteaia rühmad.

Noortekeskusega koos tegime liikumis-aastale pühendatud matka Kõrgessaare sadamasse, kus Toivo Mänd rääkis sa-dama ajaloost ning sadama kohvik pak-kus suppi. Kodukoha ajalooga seoses toi-mus Leili Väljase kodus väga südamlik ja soe kohtumine Leili sõprade ning õetüt-re Karin Maltisega. Teemaks Puski küla aja-lugu, kirik, kool ja inimesed. Lauka mõisa ajaloost rääkis Merike Klein. Sauna-aastat tähistasime Ristna külastuskeskuses Liis

Sooniku eestvedamisel.

Kohtumisi huvitavate inimestega – Ja-nek Mäggi – teemadeks luule, raamatud, kirikud. Reisimuljeid käidi jagamas lau-sa perekonniti – Ulf ja Tiia Johansson Hii-nast ning Hüllo-Kristjan ja Triin Simson Iisraelist.

Töötubased toimus kaks–koos Laukalapi-muttidega ning Siret Lahemaa juhenda-misel kirivöö ja lapitehnika õppimine ning Kady Ruusi nõuannete saatel jõulukaartide valmistamine osavalla eakatele (90+). Osa-valla 90+ eakaid on raamatukogu huviklu-bi naised pühade aegu aastaid mees pida-nud ning selgi korral on kingikotid valmis.

Väiksemaid kirjandusettevõtmisi ja lasteaia tunde ei hakka üles lugema – kokku on toimunud 31 üritust, kus osavõtjaid olnud 533.

Südamlik tänu huviklubi naistele, kõi-gile üritustel osalejatele ja sotsiaalmeedias meid märganuile!

Helgeid ja rõõmsaid meeleolusid aasta lõpuks ning uueks aastaks!

LEELO SARAPUU
Kõrgessaare Raamatukogu

Fotod: Kaja Hiis

Uue sisekujunduse ja kingipoega Kärkla postkontor avas ukseid

Omniva avas Kärklas uuenduskuuri läbinud postkontori, kus on senisest avaram teenindussaal ja laia sortimendiga kingipood. Pärast ajutist asukoha vahetust on postkontor tagasi oma algsel aadressil Keskväljaku 3.

Uues, senisest avaramas ruumis on kõigil klientidel võimalus iseseisvalt oma saadetised, näiteks kingitused, ettenähtud pakki-mislal pakendada ja need seejärel postitamiseks valmis seada. Kasutatud pakendid võib postkontorisse jätta, võimaldades järg-mistel külastajatel neid uuesti kasutada ja oma saadetised nende-ga teele saata.

Kärkla postkontoris saab nüüd tutvuda ja soetada Eesti idufir-made uuenduslikke tooteid: tekstiilijäätmetest valmistatud karbi-laadseid pakendeid ettevõttelt KIUD Packaging ning Woola lamba-villast ümbrikuid, mis pakuvad head alternatiivi keskkonda reos-tavale mullikilele. Postkontoris on saadaval ka uued, Omniva paki-automaatidesse ideaalselt mahtuvad S-, M- ja L- suuruses pakendid.

Uuenenud postkontori üheks osaks on ka Omniva kingipood, kust saab osta raamatuid ja erinevaid meeneid, aga ka traditsiooni-lisi postmarke, postkaarte ja teisi postitooted. Omniva sortimen-di juhi Santa Austa sõnul jõuavad jõulukuuks kingipoodi müügi-le ka põnevad jõuluringid, mis on inspireeritud Omniva selle aas-ta jõulumargist.

Aasta lõpuks on Omniva tänavu uuendanud 13 postkontorit üle Eesti. Kõik uuenduskuuri läbinud postkontorid on ligipääsetavad ka erivajadustega inimestele.

Omniva uuenenud postkontorite lahenduse töötas välja Urmas Pastarus ning tunnustatud sisearhitektid Raul Tiitus ja Birgit Palk büroost PINK. Uuenenud postiasutuste klienditeenindajate kae-las võib näha pillkupiüdvat Omniva värvides kaelaehet, mille val-mistasid Ken ja Moonika Ruut.

Kärkla postkontor on avatud E,T,R 10.00–17.00 K,N 10.00–18.00, laupäeval ja pühapäeval suletud.

Vanus ei loe! Elukestev õpe Hiiumaal vol 2

Ühendus Kodukant Hiiumaal on hea meel teatada, et meie kohaliku oma-algatuse programmi 2023. aasta sü-gisvooru esitatud taotlus „Vanus ei loe! Elukestev õpe Hiiumaal vol 2“ on saanud positiivse rahastusotsuse.

Projektiga jätkub eelmisel aastal piloot-projektina alanud Hiiumaa eakatele suu-natud loengute ja õpitubade sari, et säili-tada vanemaealist elurõõmu ja hakka-masaamist ning huvi oma tervise ja ühis-konnas toimuva vastu. Üle Hiiumaa viiak-se läbi kaheksa erinevat loengut ja õpituba, mille teemad pakkusid välja suures osas eelmisel aastal pilootprojektis osalenud eakad ise. Käesoleva projekti teemadeks on turvalisus, tervis, juriidilised teemad, liikumine, käelised tegevused ja aiandus.

Alustasime 29. novembril Kärkla ki-nosaalis, kus piirkonnapolitseinik Helle-Triin Nisumaa rääkis libakõnede ja raha väljapetmise teemal ja Kärkla komando pealik Martin Kõmmuse teemaks oli val-

mistumine ja valmisolek kriisideks. Osales 23 inimest, kes aktiivselt teemadele kaasa mõtlesid ja küsimusi esitasid.

12. detsembril valmistusime jõuludeks ja tegime Kuriste seltsimajas Mae Kivilo ju-hendamisel jõulukaunistusi.

Peale jõulupühade ja aastavahetuse pidulaudu ootab 18. jaanuaril ees väi-ke liikumise õpituba – Katrin Kivivuori Kõrgessaare VAKist tutvustab ja õpetab toolitantsu.

Veebruaris räägib Ingrid Purge üksin-dusest ja üksildusest nii vanadel kui noor-tel. Märtsis on teemaks tervis ja provii-sor Krista Jaanimägi räägib toidulisandi-test ja vitamiinidest – kas need on ka va-nemas eas vajalikud ja kui on, siis kellele ja kuidas? Aprillis on lubanud notar Mai-ra Kattel tulla rääkima juriidilistel teema-del. Loengusari lõppeb mai lõpus või juu-ni alguses aiandusteemaga ja siis külasta-me Kaja Vainumäe koduaeda Kärklas, kus loodetavasti just sel ajal õitsevad imelised rododendronid.

Loengute ja õpitubade kuupäevad ala-tes veebruarist on veel kooskõlastamisel ja avaldame need kohe, kui kokkulepped on sõlmitud. Kaheksas, esialgu oktoobrisse kavandatud, loeng lõkkub 2024. aasta ke-vadesse ja selle teema ning toimumisaeg on täpsustamisel.

Kõikide loengute ja õpitubade algus-aeg on kell 16.00. Loengud ja õpitoad on osalejatele tasuta!

Eelmise projekti lõpus käisime aktiiv-semate loengutel ja õpitubades osalejate-ga Pärnus tutvumas Pärnu Väärikate Üli-kooli tegemistega. Selle projekti aktiivse-matele osalejatele on plaanitud 18. mail 2024 inspireeriv väljasõit Türi lillelaadale.

Ootame osalema kõiki eelmisel aastal osalenuid ja loodame, et võtate ka mõne sõbra kaasa!

HELI ÜKSIK
Ühendus Kodukant Hiiumaa
juhatuse liige

Kui vanadest pükstest saab probleem

Palju on ühiskonnas räägitud plastpakendist ja päevakajaline on olnud ka biojätmete teema, kuid väga suureks probleemiks on ka tekstiilijäätmed, mille osas teadlikkus veel ülemäära kõrge ei ole. Tänapäevases tarbimisühiskonnas on väga kerge osta odava hinna eest palju erinevaid rõivaid ning need sobimatu korral lihtsalt minema visata. Probleem on suur, sest tekstiile ümber töödelda on väga kallid ning võimalused ja ressursid selleks on hetkel veel küllaltki piiratud.

Euroopa Keskkonnaagentuuri andmetel kasutavad eurooplased ligi 26 kg tekstiili aastas, millest äraviskamisele läheb ligi 11 kilogrammi. Enamus EL-s ära visatud riidetest (87%) põletatakse või ladestatakse prügilatesse. Hiiumaal kogutakse avalikest punktidest aastas üle 50 tonni kasutuskõlbmatut tekstiilijäädet.

Tekstiilide tootmine põhjustab veereostust, tekitab heitgaase ja sünteetilisest materjalist valmistatud rõivaste puhul satub tootmisel keskkonda ka mikroplasti, mis on suureks probleemiks loodusele ja seal elavatele organismidele. Minema visatud ja asjatult toodetud tekstiilid raiskavad lisaks loodusressurssidele ka raha.

Millele tasub mõelda?

Uut asja ostes vaata üle oma garderoob ja mõtle alati läbi, kas Sul on seda tõesti vaja, kas see sobib olemasolevaga ja kas toode on kvaliteetne. Ostu tehes pea meeles, et emotsioonistunud jäävad tihti kapi põhja seisma ja odav toode ei tähenda alati kokkuvõtet. Kui ostetud odav rõivaese võib peale esimest paari pesu oma kauni värvi kaotada, siis on mõistlikum kolme odava pluusi asemel osta üks kvaliteetne toode. Maksad küll korraga rohkem, kuid rõiva eluiga on oluliselt pikem, kandjal on sellest rohkem rõõmu ja ka jäätmeid tekib vähem.

Kulutad ostule nii enda aega kui energiat ning see on ka rahaline kulu – mõistlikke otsuseid tehes on võimalik neid ressursse oluliselt efektiivsemalt kasutada.

- Kui tekstiilist esemed on kasutuskõlblikud, kuid Sina neid enam ei soovi, siis mõtle nende müügi või annetamise peale, ära viska asju asjata ära. Võib-olla saad rõivaid vahetada sõprade või tuttavatega? Tänapäeval on mitmeid erinevaid võimalusi kasutatud riideid uuesti ringlusesse suunata, näiteks kirbuturgudel/laatadel või viia kokkuleppel kohalikesse teiseringipoodidesse. Kui rõivaese on korralik, kuid oled sellest tüdinunud, võib olla abi selle uuendamiseks. Näiteks võib mõni kantud kleit täiesti uue ilme saada lisatud tikandi, pitsi või narmaste abil. Juhul, kui endal piisavad oskused puuduvad, saad pöörduda abi saamiseks õmbleja poole. Veel lihtsam viis on lisada põnevaid aksessuaare (näiteks vööd, ehted, mõni käekott vm), mis annavad rõivale uue ilme ja mida Sa varem pole osanud kokku sobitada.
- Enne toodete minema viskamist veendu ka selles, kas toodet oleks võimalik parandada. Tihti ei ole osava õmbleja poolt teostatud töö puhul tootel paranduskohad isegi märgatavad. Alati on muidu heas korras oleva toote puhul mõistlikum vahetada nõop või parandada lukk, kui toode minema visata.

Alates 2024. aastast avalikud tekstiilikonteinerid kaovad ära ning edaspidi võtab Hiiumaal kasutuskõlbmatuid tekstiilijäätmeid vastu elanikelt tasuta Hiiumaa Jäätmejaam (Kreandi, Ristivälja küla, Hiiu maakond). Ettevõtted, kellel tekib oma tegevuse käigus tekstiilijäätmeid, peaksid nende käitlemise eest ise vastutama, need eraldi kokku koguma ning nõuetekohaselt lõppkäitlusesse suunama ja vajalikud kulud kandma.

Mõistlikku tarbimist ja tarku otsuseid.

KRISTIINA RANDLAHT

SA Teeme Ära poolt läbi viidud Hiiumaa jäätmeteta majandamise koolitusprogrammi läbinud Zero Waste saadik

Hiiumaa vald jagab jäätmetarkusi teiste omavalitsustega

Koostöö tegemine saab alati olla kahepoolne. Selleks et, midagi saada, tuleb ka midagi anda. Hiiumaa on aastakümneid olnud eristuv teistest maakondadest just oma erilise looduskeskkonnaga. Viimastel aastatel eristume edumeelsema käitumisega jäätmemajanduses. Valdonnas on meile jagatud mitmeid tunnustusi: 2021. aasta keskkonnasõbralik kohalik omavalitsus (alla 10 000 elanikuga omavalitsuste kategoorias), 2021. aastal hindasid rahvusvahelise säästvat turismi arendava organisatsiooni Green Destinationsi keskkonnanaudiitorid Hiiumaad rohelise sihtkohana hõbetaseme vääriliseks, 2023. aastal tõusime kuld tasemele. Olime ühed esimesed, kes võimaldasid külalistele lahendust jäätmete kogumisel pälvides aasta keskkonnateo tunnustuse Keskkonnaministeeriumilt ettemakstud jäätmekoti ellu kutsumisel.

Minu meelest oleme jõudnud kohta, kus keskmine hiidlane sorteerib jäätmeid liigiti, annab neid regulaarselt üle ja hoiab looduse puhtana. Suvised aja ideaalse häälestuseni on veel minna. Paratamatult riivasid ka möödunud suvel silma üle täitunud konteinerid. Süsteemne viga? Võimalik. Me balansseerime alati rahaliste vahendite, kohustuste, häiringute ja paari muu tundmatuga valemil piiril. Lihtsa lahendusena tunduv konteinerpargi suurendamine paistab eelarves konkreetse numbrina silma, kuna tühjemine kaib konteinerite mahu, mitte täitumise põhiselt.

Koostöös MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskusega (EJHK) on väljatöötamisel uus Hiiumaa valla jäätmehooldus-eeskiri. Eeskirja eesmärk on vallas jäätmehoolduse tegevustest tuleneva keskkonnamõju vähendamine, puhta ja tervisliku elukeskkonna säilitamine ning jäätmete taaskasutamise ja ringmajanduse edendamine. See on üheks alusdokumendiks ka korraldatud jäätmeveo hankele. Hetkel kehtiv jäätmeveo-

ge kehtib 2024. aasta lõpuni. Tinglikult võib öelda, et hankeks vajaliku raamistiku loomine käib ja kasutame selleks EJHK tuge, mille liikmeks hakkamine oli äsja volikogus. Siin mängib rolli ka meie panus nendele. Tänu meie jäätmespetsialisti professionaalsusele on mitmeid meie eeskirja punkte ja lahendusi kasutusele võetud ka teiste omavalitsuste eeskirjade koostamisel.

Keskkonnaministeerium tutvustas 2019. aasta kevadel ettepanekuid, mille rakendamine oleks eeldatavasti olmejäätmete ringlusesse võtmise määra praegusega võrreldes oluliselt suurendanud. Ettepanekuid tutvustati avalikkusele ning planeeritud olid jäätmeseaduse, pakendiseaduse, keskkonnatasude seaduse muudatused. Ettepanekud said siiski palju kriitikat eelkõige seetõttu, et puudus põhjalik mõjuhindang. Seetõttu otsustati läbi viia põhjalik mõjuanalüüs. Ekspertidid said 2021. aasta sügisel valmis Eesti jäätmevaldkonna tervikanalüüs, mis keskendub olmejäätmete ringlusesse võtmisele. Nende ettepanekute elluviimiseks on Kliimaministeerium koostanud jäätmereformi väljatöötamiskavatsuse.

Sortimisuuringu kohaselt sisaldub Eestis segaolmejäätmetes koguni 32% biojäätmeid. Biojäätmed, mis koosnevad peamiselt köögi- ja sööklajajäätmetest ning aia- ja haljastujäätmetest, sisaldavad suures koguses niiskust, mis rikub segaolmejäätmetes oleva kuiva materjali ja seetõttu ei ole võimalik seda ringlusesse suunata. Kõige keskkonnasõbralikum on biolagunevaid jäätmeid kohapeal kompostida.

Päevakohane on uue aasta algusest avalikele üritustele kehtima hakkav piirang ühekordsete nõude kasutamise kohta. Vastava lahenduse kohustust KOV looma ei pea, aga oleme kaasa mõtlemas ja toeks ettevõtlike inimestele, kes seda teha soovivad.

Aasta algusest muutuvad ohtlike jäät-

mete üleandmise kohad. Avalikud jäätmepunktid, ohtlike jäätmete kogumispunktid on mõeldud üksnes eraisikutele kasutamiseks. Ettevõtte tegevuse käigus tekkinud jäätmete vastuvõtmist vald ei korralda. Kui tegemist ettevõtlusega tekkinud ohtlike jäätmetega (õlid, värvid, jahutusvedelikud), siis ei pea vald neid tasuta vastu võtma. Selline põhimõte kehtib tegelikult kõikide avalike jäätmepunktide puhul – need on mõeldud ikkagi kodanikule.

Sarnased probleemid on ka teistel omavalitsustel ja EJHK hõlmab 26 omavalitsust. MTÜ-s on juba tekkinud ja suureneb kompetents, et saavutada riigi seatud eesmärgid. Saame ka tuge jäätmevedajatega suhtlemisel ning vaidlemisel.

Hiiumaa on muutuste teel ja edumeelne. Säilitame selget mõistust ja selgitame ka riigile, et vaatame jäätmete kogumist keskkonna vähese koormamise seisukohalt. Oleme tänase jäätmevedajaga üle vaadanud piirkonnad, kus on võimalik kokku koondada mitme majapidamise konteinerid ühte kohta, ühildada veograafikuid jms. Täna ei ole veel võimalik ühiskonteineri puhul arvet jagada, aga võimalust nõuame uue jäätmehankega. Hetkel otsime võimalusi ühiste konteinerite soetamise rahastuse leidmiseks. Kui mõni naabruskond leiab, et nemad oleksid valmis oma konteinerid suurele teele lähemale tooma, siis see on väga teretulnud. Hea algatus seegi, et paarikümnetonnine auto ei pea iga õuevärava juures peatuma, vaid saab konteinerid kätte ühest kohast.

Hiiumaa on kindlal keskkonnasäästlikul suunal ja siinsed elanikud soovivad elada rikkalikus looduskeskkonnas. Hoiame seda, mis meil olemas on.

ÜLLAR LAID

abivallavanem

Muudatused ohtlike jäätmete vastuvõtus Hiiumaal

Kohaliku omavalitsuse üksused korraldavad oma haldusterritooriumil kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumist ja nende üleandmist jäätmekäitlejatele. Uuest aastast rakendub Hiiumaa vallas ohtlike jäätmete kogumist hakkab korraldama Hiiumaa Jäätmejaam OÜ. Praegustest avalikest ohtlike jäätmete vastuvõtupunktidest viiakse merekonteinerid uue aasta alguses ära ja vastuvõtt hakkab olema kindlatel vastuvõtuaegadel.

Muutus on tingitud põhjusest, et tänastes anonüümsetes kogumispunktides ei ole võimalik tagada seda, et ohtlike jäätmeid toob ainult eraisik. Ettevõtte tegevuse käigus tekkinud ohtlikke jäätmete kogumise ja käitlemise kulusid vald ei kata, see kohustus on ettevõttel endal.

Ohtlikud jäätmed tuleb koguda muu-

dest jäätmetest eraldi ning keelatud on nende viskamine teiste jäätmeliikide hulka või mujale selleks mitte ettenähtud kohtadesse! Alates 01.01.2024 saab elanik kodumajapidamises tekkivad ohtlikke jäätmeid (näiteks aegunud ravimid, kodukemikaalid, vanad värvid, õlid, lakid, väetised, patareid ja elektroonikajäätmeid) üle anda Hiiumaa jäätmejaamas lahtioleku aegadel. Lisaks toimub kindlatel aegadel kindlas kokkulepitud kohas üle Hiiumaa ohtlike jäätmete ja elektroonikajäätmete vastuvõtt. Tasuta võetakse ohtlikke jäätmeid vastu Hiiumaa valla elanikelt (rahvastikuregistri andmetel) piiratud koguses. Kõik vastu võetud jäätmed kaalutakse kohapeal ja sisestatakse jäätmevaldajate registrisse. Aastase piirkoguse ületamisel kehtib vastuvõtuks hinnakiri. Vastuvõtuajad ja kohad annab Hiiumaa Jäätmejaam OÜ teada oma kodulehel, ajalehtedes ja val-

la infokanalites. Soovi korral on võimalik teenus tellida koju. Sellisel juhul tuleb transpordi eest eraldi tasuda. Sellisel saame inimestele lähemale tulla ja keskkonnale ohtlikud jäätmed kokku koguda.

Tasu eest võtab ohtlikke jäätmeid vastu Hiiumaa jäätmejaam kohapeal ja kokkuleppel Hiiu Autotrans OÜ Kärklas.

Esialgsed kogumiskohad ja ajad, alates 08.01.2024:

- Kärkla – igal esmaspäeval 12.00–16.00. Kärklas Leigri väljaku jäätmepunktis;
- Suuremõisa – iga kuu I teisipäev 10.00–11.00 Suuremõisa jäätmepunktis;
- Käina – iga kuu I teisipäev 12.00–13.00 Mäe platsi jäätmepunktis;
- Emmaste – iga kuu I teisipäev 13.30–14.30 Ollima jäätmepunktis;
- Kõrgessaare – iga kuu I teisipäev 15.30–16.30 Kõrgessaare jäätmepunktis.

Kohalik ettevõtte abistas heateoga

Hiiumaa ettevõtte OÜ Sonnerseil, mis on tuntud soojustumpade paigaldaja, jätkas oma heategevuslikku tegevust ka sel aastal, ulatades abikäe ühele kohalikule perele. Koostöös Hiiumaa Vallavalitsuse sotsiaalüksusega tuvastati Hiiumaa kodu, mille toasooja olusid oli hädasti vaja parandada. Sellele perele annetas Eesti juhtiv õhksoojuspumpade maaletooja Airwave OÜ energiasäästliku ja tõhusa Midea õhksoojuspumba. OÜ Sonnerseil ja Airwave OÜ näitasid oma head koostööd ning pühendumist kogukonna heaolule, aidates sellega tugevda kohalikku ühtekuuluvustunnet. Hiiumaa Vallavalitsuse sotsiaalüksus avaldab tänu mõlemale ettevõttele ning kõigile, kes aitasid kaasa selle heateo teostamisele, tõstes esile kogukonna liikmete vahelise solidaarsuse ja koostöö olulisust.

Hiiumaa Vallavalitsus võtab teenistusse osalise koormusega maaspetsialisti

Peamised teenistusülesanded on maakorralduslike toimingute menetlemine, kodanike nõustamine maa- ja planeeringualastes küsimustes ja töövaldkonnaga seotud õigusaktide eelnõude väljatöötamine. Kandideerimiseks esita motiveeritud sooviavaldus, elulookirjeldus ning haridust tõendava dokumendi koopia hiljemalt 27. detsembriks 2023 digitaalselt allkirjastatuna Hiiumaa Vallavalitsusele valitsus@hiiumaa.ee.

Hiiumaa Vallavalitsus võtab teenistusse täiskohaga ehitusspetsialisti

Peamised teenistusülesanded on ehitisregistri toimingu haldamine (ehitusteatiste, ehituslubade, kasutus-teatiste ja kasutuslubade menetlemine), projekteerimis-tingimuste koostamine, taristuprojektide kooskõlastamine, valla ehitusjärelvalve korraldamine, kodanike nõustamine ehitus- ja planeeringualastes küsimustes ja töö valdkonnas eelnõude koostamine. Kandideerimiseks esita motiveeritud sooviavaldus, elulookirjeldus ning haridust tõendava dokumendi koopia hiljemalt 27. detsembriks 2023 digitaalselt allkirjastatuna Hiiumaa Vallavalitsusele valitsus@hiiumaa.ee.

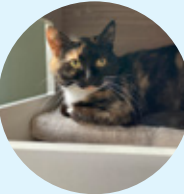
Hiiumaa Vallavalitsus võtab teenistusse Lauka Põhikooli ja lasteaed Vigri direktori

Hiiumaa Vallavalitsus kuulutab välja konkursi ajutiselt äraoleva direktori vabaneva ametikoha täitmiseks Lauka Põhikooli ja lasteaed Vigri direktori ametikohale. Kahe asutuse ühise direktori peamiseks ülesanneteks on õppe- ja kasvatustegevuse juhtimine koostöös pedagoogide, hoolekogu ja koolipidajaga, iga lapse ja õpilase arengu toetamine kaasaegses lasteaia- ja koolikeskkonnas ning eelarv vahendite õiguspärase ja otstarbeka kasutamise tagamine. Digitaalselt allkirjastatud dokumendid palume saata hiljemalt 06.01.2024 meiliaadressile valitsus@hiiumaa.ee Rohkem infot tööpakkumiste kohta leiab Hiiumaa valla kodulehelt vald.hiiumaa.ee

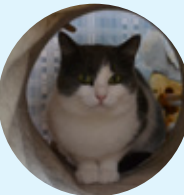
Kodu ootavad kassid Hiiumaa koduta loomade turvakodus

KESSU: Emane (steriliseeritud) sündinud 2022.

KURRI: Emane (steriliseeritud) sündinud 2020.

SÄM: isane (kastreeritud) sündinud 2018

Lisainfo: tel 523 6827 või FB-s „Hiiumaa koduta loomade turvakodu“

TEADE

Käina Osavalla Valitsus kuulutab välja konkursi noore pere korterile aadressil Hiiu mnt 1d-1, Käina alevik, Hiiumaa vald, üldpinnaga 36,8 m² ja baasüürihind on 184.00 eurot. Konkursi tingimustega saab tutvuda Riigi Teatajas „Munit-sipaaleluruumi kasutusse andmise ja kasutamise kord Hiiu-maa vallas“. Põhjendatud avaldused saata Käina Osavalla Valitsusele 4. jaanuariks 2024 kaina@hiiumaa.ee.

DETAILPLANEERINGUD

Palukülas asuva Sambliku kinnistu detailplaneeringu kehtestamine Hiiumaa Vallavalitsuse 15.11.2023 korraldusega nr 719 kehtestati Hiiumaa vallas Palukülas asuva Sambliku kinnistu detailplaneering (DAGOpen OÜ töö nr 22-42). Planeering näeb ette katastriüksusele hoonestusala määramise kuni 4 hoone (elamu ja abihooned) püstitamiseks maksimaalse ehitisealuse pinnaga 500 m² koos olulisemate arhitektuurinõuetega ja tehnovõrkude lahendusega. Sambliku kinnistu detailplaneering on vastavuses Pühalepa valla keskosa üldplaneeringuga. Korraldusega saab tutvuda Hiiumaa valla veebilehel.

Lumetõrje

Kärdla osavald ○ Kärdla linna tänavatel korraldab lumetõrjet AS Tariston. Kontakt Aivar Tammeveski, aivar.tammeveski@tariston.ee, 514 8653. **Käina osavald** ○ Lumetõrje eest Käina osavallas vastutab haldusjuht Tõnu Koppel, 5464 0223, tonu.koppel@hiiumaa.ee. ○ Käina alevikus, Putkastes ja Käina ümbruses korraldab lumetõrjet Kemehh OÜ. Kontakt Tõnis Teemets, 502 3108. ○ Kassari ja Männamaa piirkondades korraldab lumetõrjet Laserlink OÜ. Kontakt Aivar Kääramees, 529 9414.

Kõrgessaare osavald Kõrgessaare osavalla territoorium on jaotatud neljaks lumetõrje piirkonnaks: **I piirkond** ○ Tahkuna, Kanapeeksi, Kauste, Kidaste, Kodste, Koidma, Lehtma, Malvaste, Mangu, Meelste, Mudaste, Ogandi, Ots-te, Pihla, Reigi, Risti, Rootsi, Sigala. Teenuse osutaja OÜ Randmäe. Kontakt Henry Laanemäe, 5691 3883. **II piirkond** ○ Kõrgessaare, Heigi, Heiste, Isabella, Kurisu, Lauka, Lilbi, Metsaküla, Napi. Teenuse osutaja Metsamehe Talu OÜ. Kontakt Maanus Valk, 5341 4170. **III piirkond** ○ Hüti, Jõeranna, Jõesuu, Kiivera, Kopa, Laasi, Leigri, Luidja, Mardihansu, Palli, Paope, Poama, Puski, Reigi-Nõmme, Sül-luste, Tammistu, Viita, Viitasoo, Villamaa. Teenuse osutaja Metsamehe Talu OÜ. Kontakt Maanus Valk, 5341 4170. **IV piirkond** ○ Heistesoo, Hirmuste, Kalaa, Kaleste, Kiduspe, Kõpu, Mägi-pe, Ojaküla, Suurepsi, Suureranna, Tiharu, Vilima, Ülendi Teenuse osutaja Maaranna OÜ. Kontakt Enn Randmaa, 502 7537.

Pühalepa osavald Pühalepa osavalla territoorium on jaotatud neljaks lumetõrje piirkonnaks: **I piirkond** ○ Tarest, Prählamäe, Linnumäe, Hausma, Tubala, Ala, Loja, Lõpe, Sakla, Tammela, Undama, Vilivalla ja Nõmba külad. Teenuse osutaja Dagoan OÜ. Kontakt Märt Varblane, 505 1670, dagoan@dagoan.ee. **II piirkond** ○ Hiissaare, Kukka, Lõbembe, Paluküla, Palade, Kõlunõm-me, Partsi külad. Teenuse osutaja Dagoan OÜ. Kontakt Märt Varblane, 5051670, dagoan@dagoan.ee. **III piirkond** ○ Harju, Kuri, Sääre, Suuresadama, Reikama, Tempa, Hella-maa, Värssu, Puliste, Hagaste, Kerema, Pühalepa. Teenuse osutaja FIE Toomas Remmelkoor Harju talu. Kon-takt Toomas Remmelkoor, 5647 4163, tomremm@gmail.com. **IV piirkond** ○ Heltermaa, Aruküla, Sarve, Soonlepa, Valipe, Suuremõisa, Hilleste, Vahtrepa, Salinõmme, Kalgi, Viilupi külad. Teenuse osutaja FIE Johannes Remmelkoor. Kontakt Johan-nes Remmelkoor, 5622 1463, johremm@gmail.com.

Emmaste osavald ○ Emmaste vallas korraldab lumetõrjet EMKO. Kontakt Tiit Reha, 5883 7709, tiit.reha@hiiumaa.ee.

Hiiumaa Sotsiaalkeskus
Kõrgessaare päevakeskuses
○ **Esmaspäeviti** kell 14.00–15.15 **tervisevõimlemise** ring. Ju-hendab Stella.
○ **Teisipäeviti** kell 11.00–12.30 **toolitantsu treening**. Juhen-dab Katrin.
○ **Teisipäeviti** kell 12.45–14.15 **line-tantsu** treening. Juhen-dab Katrin.
○ **Teisipäeviti** kell 17.00–18.00 **lauluansambel**. Juhendab Aave.
○ **Kolmapäeviti** kell 11.00–12.30 **line-tantsu** treening. Ju-hendab Katrin.
○ **Kolmapäeviti** kell 12.45–14.15 **seeniortantsuring**. Juhen-dab Katrin.
○ Esmaspäeval, **8. jaanuaril** ja esmaspäeval, **15. jaanuaril** alates kell 8.30 **pediküüriteenus**. Lisainfo Eve Heinmaa tel 5163126.
○ Neljapäeval, **11. jaanuaril** alates kell 12.00 ja reedel, **12. jaa-nuaril** alates kell 9.00 **massaažiteenus**. Eelnev registreerimi-ne Sigrid Petrilainen tel 529 7429.
○ Reedel, **12. jaanuaril** kell 13.00 **koosviibimine Kõrgessaa-re päevakeskuses**. Transport: 11.50 Rootsi, Pihla, 12.30 Lau-ka, Viskoosa. Külla tuleb Kärdla politseijaoskonna juht Moo-nika Raudsepp.
○ Reedel, **26. jaanuaril** väljasõit **Käina ujulasse**, ujulas vii-bimine kell 11.00–13.00, vesivõimlemine kell 11.00 (juhendaja Helin Kääramees), jõusaali kasutamine. Osalustasu 6 eurot. Transport: 10.00 Kõrgessaare, Lauka, Viskoosa, 10.25 Kärdla.
○ Jaanuaris võtab **juuksur** Sirje Vaku vastu Kärdlas. Regist-reerimine tel 5666 2317.
○ Lisainfo, transpordivajaduse teatamine ja tegevustes osa-lemise registreerimine tel 5333 9472, Katrin.
○ Kõrgessaare päevakeskuses saab **pesta pesu ja käia duši all**, eelnevalt kokku leppida tel 504 2292, Inna.

TEATED

Sotsiaaltoetuste taotlemine
○ 11. jaanuar kell 10.00-12.00 sotsiaaltoetuste taotluste vas-tuvõtmine Suuremõisa raamatukogus. Info: Urme Soonvald, tel 463 6844, 521 0997, urme.soonvald@hiiumaa.ee
○ 11. jaanuar kell 11.00-12.00 sotsiaaltoetuste taotlus-te vastuvõtmine Viskoosas. Info: Pille Näksi, tel 5855 3736, pille.naksi@hiiumaa.ee

Käina lasteaed tänab perekond Viidebaumi lasteaiale interaktiivse tahvli ostmiseks tehtud 5000-eurose annetuse eest!

MEIE SEAST ON LAHKUNUD

TIIT TAMMSALU
ANDRES VALGUTA
VAINO KIRSS
JAAN PILVAR
MART KAUPS
EKSTA SUUSTER
EVE JÄRVEKÜLG

*Ara jää jõulude ajal üksi -
veeda aega raamatutega!*

23.-26. detsembril ja 01. jaanuaril
lugejatele sissepääs ID-kaardiga.

27.-30. detsembril
avatud tavapärasel aegadel.

HÄID PÜHI!
Kärdla Linnaraamatukogu

SÜNDMUSED

DETSEMBER

L, 23. detsembril

kl 11 Hiiumaa Kino: animaseiklus „Pardid!“ Kärdla kultuurikeskuses. Pilet 5€/6€.

kl 13 Hiiumaa Kino: lastefilm „Wonka“ Kärdla kultuurikeskuses. Pilet 5€/6€.

P, 24. detsember, 2023 - E, 1. jaanuar, 2024

iseseisev matk „Kõhtu ruumi“ märgistatud 5,6 km rajal Kärdlast Neste tankla parklast Paluküla terviserajal. Auhinnaloos.

E, 25. detsembril

kl 23 legendaarne jõulupidu Carriba Clubis. Pilet 10 €.

T, 26. detsember

kl 18 Rolf Roosalu akustiline jõulukontsert „Kohtumine“ Kärdla kirikus. Pilet 25 €/35 €.

K, 27. detsembril

kl 17.30 Hiiumaa Kino: animaseiklus „Pardid!“ Kärdla kultuurikeskuses. Pilet 5 €/6 €.

kl 18.30-19.30 kõndimise kolmapäeva jalutusgrupp algusega Kärdla pitsumaja parklast.

kl 19.30 Hiiumaa Kino: „Aidas on midagi“ Kärdla kultuurikeskuses. Pilet 5 €/6 €.

R, 29. detsembril

kl 14 kutsutakse Suuremõisa noortekeskus matkale.

kl 18 Hiiumaa Kino: „Lahutamatud“ Kärdla kultuurikeskuses. Pilet 5 €/6 €.

kl 19 Hiiumaa Kino: „Palee“ šampanjabaaris ja restos Kork Kärdla, Hiiumaa.

kl 20 Hiiumaa Kino: „Armastan sind vihata“ Kärdla kultuurikeskuses. Pilet 5 €/6 €.

L, 30. detsembril

kl 11 Hiiumaa Kino: „Lahutamatud“ Kärdla kultuurikeskuses. Pilet 5 €/6 €.

kl 13 Hiiumaa Kino: „Armastan sind vihata“ Kärdla kultuurikeskuses.

kl 15 pühadevahekontsert „Aeg olla koos“ Orjaku külama-
jas. Laval Inga Lunge, Toomas Lunge ja Tõnu Raadik. Pilet 18 €.

kl 16 Hiiumaa Kino: „Palee“ šampanjabaaris ja restos Kork Kärdlas. Pilet 6 €.

P, 31. detsembril

kl 20-22 aastalõpupidu Kärdla keskvaljakul. Peobändi LOCONUTS aknakontsert. Kõlavad roki, popi ja funk'i me-
gahitid.

JAANUAR 2024

N, 11. Jaanuaril

kl 18 mälumänguõhtu Hellamaa perekeskuses.

L, 13. jaanuaril

kl 12-14 Palade Loodushariduskeskuse VÄIKE TAIBU tea-
duskool „Kivid ja kristallid“. Osalustasu 5 €. Etteregistreeri-
mine tel 5342 2087, paladelhk@gmail.com.

kl 12-15 „Võtame näituse maha!“. Selle raames toimub kaar-

tide töötuba Tuuletorni galeriialal. Osalustasu 5,55 € läheb Hiiumaa Toidupanga toetuseks. Etteregistreerimine: plak-
kewakaisa@gmail.com.

T, 23. jaanuaril

kl 12.45 kontsert-jutustus mudilastele „Sipsik“ Käina hu-
vi- ja kultuurikeskuses.

kl 14.30 kontsert-jutustus mudilastele „Sipsik“ Käina hu-
vi- ja kultuurikeskuses.

N, 25. jaanuaril

kl 19 „Kõbus ja lõbus“ – Pille Pürgi autobiograafiline eten-
dus Kärdla kultuurikeskuses. Pilet 20 €/22 €. Piletilevis read
3, 5, 7. Piletimaailmas rida 6. Ülejäänud read müügil kultuu-
rikeskuses.

R, 26. jaanuaril

kl 18 klaverikontsert Nariman Amiraslan Käina huvi- ja
kultuurikeskuses. Kavas Chopini valitud palad. Sissepääs priil!

T, 30. jaanuaril

kl 18 noorte ujumisvõistluste karikasari „Aasta ujuja
2023/2024“ Käina ujulas.

K, 31. jaanuaril

kl 18 ronimisvõistluste karikasari „Noor TipuTegija
2023/2024“ Tuuletornis.

Hiiumaa sündmusteportaali:

hiiumaa.ee/sundmused

Kinokava: hiiumaakino.ee

NÄITUSED

NELJA NURGA GALERII

Galerii avatud R-L 11.00–15.00 ja kokkulepetel.

Jaanuaris 2024 jätkub Nelja Nurga Galeris Hiiumaa loov-
isikute aastavahetusnäitus, astume sellega Hiiumaa kunsti-
aastasse. Näitus avatud kuni 27.01.24.

Galerii müügiosas on Hiiumaaga seotud loojate looming-
kunst, tarbekunst, foto, kirjandus, helilooming. Kontakt: Ka-
ja Hiis-Rinne 510 9255, Helle-Mare Kömmus 529 9429, Kalli
Sein 503 2246 või sõnumites www.facebook.com/neljanurga.

KÄRDLA KULTUURIKESKUS

E-R kl 10.00–18.00.

Jaanuaris Kärdla kultuurikeskuse täiskasvanute maali-
ringi näitus „Naistepäev detsembris“.

HIIUMAA MUUSEUMID

PIKK MAJA:

Avatud E-R kell 10.00–17.00, L kell 10.00–15.00.

18.12, 24.–26.12.2023, 01.01.2024 suletud!

Suur muusikateemaline näitus „Muusikast hiidlaste elus“.
Näitus „Mehed kolmest kümnendist – Miikmaa, Reeveer,
Kirme“.

Avatud meenepood ja laste mängutuba!

KASSARI MUUSEUMIMAJA

Talvepuhkusel alates 01.01.2024. Avame taas 02.05.2024.

MIHKLI TALUMUUSEUM

Avatud ettetellimisel. 19. sajandi taluelu, hooned ja lood. Kü-
lastajaid tervitavad ka lambad ja kitsed. Avatud meenepood,
saab osta jäätist ja kohvi.

RUDOLF TOBIASE MAJAMUUSEUM

Avatud ettetellimisel. Suurde maailma jõudnud helilooja sün-
nikodu.

Vaata veebinäituseid ja loe blogi muuseumi kodulehelt
hiiumaamuuseum.ee.

TUULETORN

EXPO avatud T-R kl 15.00–21.00, L-P kl 12.00–21.00.
Kogu maja: 23.12 kl 12.00–18.00.

24.12 suletud

25–26.12 kl 12.00–21.00, ronimissein kl 12.00–18.00.

31.12 kl 12.00–18.00.

01.01 suletud.

www.tuuletorn.ee

SÖRU MUUSEUM

Avatud kokkuleppel. Tel. 5884 0790.

HELLAMAA PEREKESKUS

Jaanuari lõpuni saab vaadata näitust „Pühalepa Vaname-
hed 10 aastat!“. Valik fotosid reisidest ja muudest ettevõtmi-
stest läbi 10-ne aasta.

Näitused Hiiumaal: <https://hiiumaa.ee/sundmused>.

